

הנאשמת: הפועל ירושלים

החלטה

דעת הרוב – עו"ד צבי רוזין ועו"ד עזרא האוזנר

1. ביום 3.1.2016 אירחה קבוצת הפי' ירושלים (להלן: "הקבוצה" ו/או "הנאשמת") במגרשה הביתי, את קבוצת מכבי ת"א במשחק במסגרת המחזור ה-13 של ליגת ווינר.
2. דו"ח המשקיף באותו משחק – מר מנשה הרמן, נפתח בציון כי "המשחק התאפיין באווירה טובה מאד. קהל שיא של צופים אשר דאג לעודד את הקבוצות לאורך כל המשחק" וכן מציין כי גם הנהלת הקבוצות והשחקנים התנהגו ללא דופי.
- אך, בדו"ח גם צוין, כי חלק מקהל הנאשמת, זה שהתמקם מאחורי הסל ומאחורי הספסל "האולטראס" השמיע לאורך כל המשחק קריאות שונות ביניהן "שמעון מזרחי מפיונר" וכן "גיא פניני מת".
3. היועמ"ש של האיגוד רואה בקריאות "גיא פניני מת" קריאות אסורות, המהוות אלימות מילולית וגוזרת גזירת שווה לקריאות "שמעון מזרחי תתאבד" – לגביהן קבע בית דין זה, בהחלטתו מיום 28.4.2014 בכתב אישום נגד קב' הפועל ת"א, כי קריאות כגון דא הקוראות לאדם לפגוע בעצמו הינן מעל לסף המותר ומהוות עבירה לתקנון המשמעת של האיגוד ולפיכך הגישה כתב אישום כנגד הקבוצה ובו מואשמת הקבוצה בעברה על הוראות סעיף 22 (ד) לתקנון המשמעת (התנהגות בלתי ספורטיבית של אוהדים).
- לטענת המאשימה אותו ההיגיון העומד כבסיס להחלטת בית הדין מיום 28.4.2014 חל גם במקרה שלפנינו עתה וכי קיים חשש כי המילה "מת" מהווה אלימות מילולית.
4. הקבוצה, אשר יוצגה בדיון שלפנינו ע"י המנכ"ל גיא הראל, מודה כי אכן הקריאות "גיא פניני מת" הושמעו ע"י חלק מקהל אוהדים, אך טוען כי אין זו עברה.
- לטענתו המדובר בקריאות פולקלוריסטיות, כי גם קהל אוהדי מכבי ת"א נהגו לקרוא קריאות כאלה כאשר גיא פניני שיחק אז בקבוצת הפועל ירושלים וכי הקריאות הללו אינן חורגות מן המותר.

5. מוסדות השיפוט של איגוד הכדורסל, הן בבית דין זה והן בית הדין העליון, דנו בהרחבה פעמים מספר בעניין קריאות ושירים המושמעים ע"י קהל אוהדים, וקבעו העקרונות למה ראוי שיחשו תחת כנפי הזכות החשובה של חופש הביטוי ויימצאו הגבול המותר ומה מהן שהינן מעבר לאותו גבול ומהוות עברה של ההתנהגות בלתי ספורטיבית של קהל אוהדים – ולפיכך לא נרחיב הדין בכך בהחלטתנו זו. די כי נציין הכלל הרחב ש"נקודת המוצא חייבת להיות חירות לחופש הדיבור והביטוי שמשתרעת לא רק על דברים נעימים לאוזן השומע או לעיני הקורא ו/או הצופה, אלא גם דברים מקוממים, חסרי נימוס ואף פוגעניים.

"היוצא מן הכלל, או המקום שמתאפשר, עפ"י דין, להגביל "חירות" זו הוא כאשר הדברים מגיעים כדי "ביזוי ו/או השפלה ו/או העלבה" – לא בעיני האדם אליו או כלפיו הושמעו או נכתבו הדברים – אלא בעיני "האדם הסביר" (ראה החלטת בית הדין העליון מיום 5.11.2015 בתיק ערעור של צבי ליבר נ. איגוד הכדורסל).

אין זו כמובן רשימה סגורה, גם קריאות להסתה, לפגיעה ולאלימות גופנית, קריאות גזעניות, קריאות בהקשר לשואה וקריאות המהוות שיסוי וביזוי ואחרות כדוגמתן הן קריאות אסורות ונמצאות מעבר לגבול המותר.

וכלל – "קשה לערוך רשימה של המותר והאסור והעניין יקבע ממקרה למקרה" (ראה החלטת בית דין זה מיום 28.4.14), אך תמיד, ככל האפשר, תוך צמצום הפגיעה בזכות לחופש הביטוי.

6. לענייננו – איננו חושבים כי ההנמקה אשר עמדה בבסיס החלטתנו הנ"ל מיום 28.4.14 חלה גם במקרה שלפנינו. קבענו שם בהתייחס לקריאות "שמעון מזרחי תתאבד" כי הינן קריאות לאדם לפגוע בעצמו ולפיכך הן מעבר לסף המותר.

אנו חושבים כי בקריאות "גיא פניני מת", בנסיבות שהן מושמעות במגרש הכדורסל, אין בהן משום קריאות שניתן לפרשן ככוונה או כהסתה לאלימות או לפגיעה גופנית, או שיסוי וביזוי בדיוק כמו שלאמרה הנפוצה "הוא מת", "הוא מת" כאשר שחקן נפגע ושרוע על הרצפה, אין אחריה הכוונה כי אכן מישהו באמת מת.

מקובלים עלינו דברי יו"ר הקבוצה כי **בהקשר זה** המילה "מת" והצירוף "גיא פניני מת" הינו "סלנג" וככזה איננו עונה על הדרוש כדי לקבוע קיומה של עבירה. לאור זאת החלטנו לזכות את הנאשמת.

תאריך: 4 פברואר 2016

דעת מייעוט – עו"ד תגר עמיאל

1. אינני מסכים עם דעתם של חברי כמובא לעיל: לגישתי – הנשענת על פסיקת בית הדין העליון כפי שאני מפרש אותה - הקריאה היא פניני מת" נופלת לגדר עבירה של התנהגות בלתי-ספורטיבית של קהל אוהדים.
2. ככלל, מוטב בית הדין מונה שני דיינים; במקרה של מחלוקת בין הדיינים – אם לעניין הכרעת הדין ואם לעניין גזר הדין – קובע המקל. הדיין השני מצטרף לדעתו והחלטה (המקלה) ניתנת פה אחד.
3. מוטב שישב לדין בתיק זה כלל במקור את עו"ד רויזן ואותי, כך שלכאורה, הייתי צריך לצרף דעתי לדעתו – המקלה – של עו"ד רויזן. מכיוון שאני סבור שאנו עומדים על קו פרשת המים – שכן הבנתי מדברי היועצת המשפטית (הן בטיעוניה בכתב והן בדיון בפנינו) כי מבחינתה המדובר בהחלטה עקרונית בשאלת גבולות ההלכה שנקבעה לעניין הקריאה: "שמעון מזרחי תתאבד" – מצאתי לנכון לסטות מהכלל ההכרעה הנזכר לעיל. לאור זאת פנינו לנשיא בית הדין העליון, כבוד השופט (בדימוס) ישי לויט, וביקשנו שימנה דיין נוסף, מפאת תקדימיות קביעתנו. עו"ד האוזנר מונה כדיין נוסף; דעתו כדעת עו"ד רויזן.
4. יצויין כי גם אם היתה מתקבלת עמדתי, הרי שלא היה בכך כדי לשנות את התוצאה בתיק זה לעניין הנאשמת. היועצת המשפטית הודיעה מפורשות כי היא מעוניינת בהכרעת דין מדריכה, הצופה פני עתיד; כפי שהדגישה, אם תתקבל עמדתה ויקבע כי הקריאה איננה לגיטימית, הרי שלאור מאמצי הקבוצה והאופי התקדימי של העמדת קבוצה לדין בקריאה כזו, ניתן להסתפק באזהרת הקבוצה בלבד.
5. ולגופו של עניין; שוב עלינו להידרש לפרשנות העבירה של התנהגות בלתי ספורטיבית של אוהדים וקביעת גבולות האסור והמותר המקופלים בהגדרה כל כך כללית זו. לא ניתן להקל ראש בחשיבות משימה זו: כפי שקבענו בעבר, הקהל הוא נשמת אפו של הספורט בכלל וענף משחקי הכדור בפרט. בכל הנוגע לאלימות פיזית הגבולות ברורים ומוסכמים על כולם. שאלת גדרי ההתבטאויות המילוליות קשה הרבה יותר וכמגוון השיקולים כך מגוון הדעות. וכך קבענו בהחלטתנו מיום 15.2.15 בעניין הפועל תל אביב:

הנאשמת טענה כאילו ההחלטה (החלטת בית הדין העליון שהקריאה: "שמעון מזרחי תתאבד" הינה קריאה אסורה – ת.ע.) פוגעת במידה לא סבירה בחופש הביטוי. אנו חוזרים ומבהירים, כי כאשר אנו דנים בהליך משמעותי, אין צורך להוכיח כי ההתנהגות בה מדובר מהווה התנהגות פלילית. גם אם השמעת קריאות מסוג "שמעון מזרחי תתאבד כבר" אין מהוות עבירה בדין הפלילי והן חוסות אולי תחת מטריית חופש הביטוי באספקט הפלילי, הרי שבמישור המשמעותי כבר נקבע כי זו התנהגות בלתי ספורטיבית.

גופים שונים מתנהלים תחת כללי משמעת או כללי אתיקה והם קובעים לעצמם נורמות שהם מצפים שינהגו לפיהן בתחום הפעילות שלהם. כך בתחום הספורט; גופי הספורט פועלים להנהיג נורמות התנהגות שיבטיחו משחק הוגן ונורמות התנהגות שיבטיחו כי הציבור הרחב לרבות נשים וילדים יוכלו להגיע לצפות במשחקים ולשבת ולעודד ביציעים בלי להיות חשופים לאלימות מילולית קיצונית ומעוררת דחיה, שעלולה להתדרדר לאלימות פיזית, בלי להיות חשופים לנאצות, לקללות או לביטויים שאין דבר בינם לבין רוח הספורט ועלולות להרחיק קהל מהמגרשים. נורמות אלו מטילות מגבלות מסויימות על דרכי ביטוי ודרכי התנהגות, אך אין בהן פגיעה בלתי סבירה בחירויות האדם. חופש הביטוי אינו ערך מוחלט, הוא נסוג בפני ערכים ראויים אחרים המופעלים במידתיות. חופש הביטוי אינו כולל את החופש לנאץ ולגדף ללא הגבלה. כמעט מידי שבוע מורשעים נאשמים בבית דין זה בעבירות של "העלבת שופט" ובדין איש אינו מעלה על דעתו כי קיום עבירה של "העלבת שופט" מנוגד לזכות היסוד של חופש הביטוי.

6. בהחלטה שניתנה אך לאחרונה (20.1.16) בבית הדין העליון על ידי הדיינים הנכבדים השופט בדימוס ישי לויט, השופט בדימוס צבי הרטל ועו"ד יורם וסרצוג, (תיק 1/16 בעניין הפועל תל אביב) נקבע באופן שאיננו משתמע לשתי פנים כדלקמן:

אנו שבים וקובעים כי קריאה **כגון** "שמעון מזרחי תתאבד וכו'" היא קריאה פסולה בתכלית שאין בינה לבין חופש ביטוי דבר, והיא במהותה נכללת בחופש שיסוי ולא בחופש ביטוי. לשיסוי אין חופש דיבור. (ההדגשה לא במקור – ת.ע.)

7. עלינו למצוא ולשרטט את האיזון בין הזכות חופש הביטוי, בין שאיפת קהל אוהדים לתמוך בקבוצתם – כמו גם להפריע לקבוצה אחרת ולשבש מהלכיה, בין ביטויים בעלי ערך פולקלוריסטי שתורמים לגיבוש האוהדים, בין חווית הצפייה במשחק, בין הרצון להתפרק ולהשתחרר בעת ארוע ספורט מצד אחד, כשמצד שני ניצבים האלימות המילולית, ההסתה, הביזוי, הפגיעה הקשה מנשוא שמילים, התבטאויות וביטויים עלולים לגרום וההגנה על ערכים חשובים (כגון מניעת גזענות); בנוסף, יש לזכור כי בספורט עסקי, כך שיש לשאוף לאווירה טובה ונקיה יותר באירועי ספורט.

8. כפי שצינו בהחלטותינו הקודמות, טוב היה עושה האיגוד לו היה מתקן את תקנון המשמעת ומגדיר ברזולוציה גדולה יותר את המותר והאסור לקהל הצופים. משטרם נעשה הדבר, הרי שלא עלינו המלאכה לגמור אך איננו בני חורין להימלט ממנה; יש לזכור כי בית הדין העליון לא הגביל את האיסור אך ורק לקריאה שהזכיר בהחלטתו אלא קבע במפורש כי החלטתו חלה גם על התבטאויות "**כגון**" קריאה זו, המהוות התבטאויות משסות.

9. לאור האמור לעיל, אני סבור שיש לאמץ את עמדת היועצת המשפטית, ש"אלימות מילולית" כוללת "שירים, קריאות, שלטים וביצוע תנועות ופעולות הקשורות למוות כגון: "תתאבד", "תמות", תנועות המדמות חניקה, חיתוך סכין ותליה, "איחוליי" שואה ושירים הקשורים בשואה" (כאמור במכתבה מיום 13.1.16 בדבר ההנחיות שיש ליתן למשקיפים). אכן, המדובר בהתבטאויות וביטויים הנכנסים – לדעתי – תחת ההגדרה שניתנה על ידי בית הדין העליון: "קריאות שיסויו". למותר לציין כי "הרשימה" דלעיל איננה רשימה סגורה.

10. הקבוצה הועמדה לדין בשל קריאות: "גיא פנימי מת", שהושמעו על ידי קהל אוהדים. קריאות אלה – גם אם הן בעלות רקע פולקלוריסטי – הינן קריאות בעלות משמעות אלימה ואף מסיתה; אינני סבור – כמו חברי – כי לגבי כל קריאה וקריאה יש לערוך בדיקה האם למרות שנכללים בה ביטויים קשים, אין עומדת מאחוריה כוונה לפגיעה קשה. אין מקום לכלול את הביטוי "מת" בקריאות עידוד של אוהדים, שכן גם אם אוהדים מסויימים אינם מתכוונים למלוא המשמעות העולה מהתבטאותם (ואני נוטה להניח זאת לגבי אוהדי הנאשמת), הרי שלא כך עלולה להתפרש קריאה זו על ידי מי ששומע אותה, ובפרט מי שכלפיו מופנת הקריאה. יש כל כך הרבה אפשרויות לעודד קבוצה, כך שהמגבלה על ירידה לשוליים (שיש שיגדירו אותם כאפורים ולא שחורים) איננה מגבלה שלא ניתן לעמוד בה. אם יש ספק האם הקריאה לא לגיטימית, אז אין ספק: יש להימנע מהתבטאות כזו. כפי שמסר לנו מנכ"ל הקבוצה, מר גיא הראל, הקריאה איננה בנפשם של האוהדים: מבחינת הנהלת הקבוצה יש חשיבות בהגדרת המותר והאסור, והוא סבור כי אם יוחלט שהקריאה האמורה אסורה, ההחלטה תכובד על ידי קהל האוהדים.

11. חברי נסמכים על החלטת בית הדין העליון בעניינו של מר צבי ליבר, בה קבע בית המשפט העליון עדיפות עליונה לחופש הביטוי. עם כל הכבוד, אינני סבור כי יש להסיק מהחלטה זו על העניין שבפנינו: לא הרי התבטאויות המופנות כלפי איגוד הכדורסל וראשיו הנאמרות במסגרת ראיון עיתונאי, כקריאות הנקראות על ידי קהל אוהדים במהלך המשחק.

12. בימים אלה של אלימות גואה במגרשים, טוב לשים גדר ומחסום לפני (גם במחיר שהמחסום קצת לפני) המדרון החלקלק והתלול, שתחילתו באלימות מילולית, בדברי שיסוי והסתה ובאמירות פוגעניות ומבזות וסופו מי ישורנו.

13. אינני חושש כי המדובר בגזירה שהציבור (הקהל) לא יוכל לעמוד בה: כל מי שבא בשעריו של אולם/היכל ספורט, החל מהשחקנים והשופטים שבשדה המשחק, עובר לבעלי התפקידים שבשוליו (כולל הכרוז) וכלה בקהל האוהדים שביציעים - יודע כי הוא מגיע לתת-אקלים ייחודי בכל הקשור למגבלות על התבטאויות ומעשים. נזכור שעד לפני זמן לא רב שמענו שאין לך "עונג קהל" גדול יותר שימוש בנפצים, חזיזים ואבוקות; ראשי קבוצות טענו כי לא ניתן (וגם לא צריך) למנוע תופעה זו. ואולם, במהלך משולב של הסדרה חוקית, חינוך, אכיפה וענישה, לו היו שותפים, בין היתר, האיגוד, הקבוצות, המשטרה, היועץ המשפטי של האיגוד והמערכת השיפוטית המשמעתית, לא רק שהודברה התופעה לחלוטין, אלא שכיום קיים קונצנזוס מלא לגבי פסלותה.

עלינו ללמוד מן העבר, לראות את הנולד ולהקדים השתקה למכה (שאולי תתמהמה, אך אם נחשש, בוא תבוא). יש לפעול בצעדים מדודים, מחושבים, נחויים אך גם מתחשבים, באופן מערכתי משולב, לעקירת אותן התבטאויות פוגעניות, בנפש ובגוף.

ניתן היום, 16.2.4.